

dades molt properes per un tàxon s'han marcat amb un sol punt i si hi ha dos tàxons al mateix lloc, els punts es toquen). Els tàxons són els següents (després de l'autor s'indiquen els principals treballs en què es cita el tàxon; el primer correspon a la descripció original):

Goniomma Emery

1. *G. blanci* (ANDRÉ) (1, 3, 10, 17, 21).
2. *G. hispanicum* (ANDRÉ) (3, 10, 13, 24, 25, 33, 39, 43).
3. *G. hispanicum* subsp. *tunetica* FOREL (28, 15, 18, 21).
4. *G. hispanicum* subsp. *tunetica* var. *thoracica* SANTSCHI (35, 21).
5. *G. hispanicum* subsp. *tunetica* var. *nitidifrons* SANTSCHI (37, 17).
6. *G. hispanicum* subsp. *tunetica* var. *barbarica* SANTSCHI (42).
7. *G. hispanicum* var. *gallica* EMERY (21).
8. *G. maurum* SANTSCHI (41).
9. *G. otini* SANTSCHI (42, 18).
10. *G. punicum* FOREL (29, 21, 34).

Oxyopomyrmex André

1. *O. emeryi* SANTSCHI (36, 9, 12, 15, 18).
2. *O. emeryi* st. *sabulonis* SANTSCHI (38).
3. *O. emeryi* var. *laticeps* SANTSCHI (38).
4. *O. emeryi* var. *brunescens* SANTSCHI (42).
5. *O. gaetulus* SANTSCHI (42, 6, 8, 11, 12, 14, 15).
6. *O. insularis* SANTSCHI (36).
7. *O. insularis* var. *major* SANTSCHI (40).
8. *O. krueperi* FOREL (30).
9. *O. oculatus* ANDRÉ (2, 34).
10. *O. sabulonis* var. *rugociput* SANTSCHI (sic!) (40).
11. *O. santschii* FOREL (27, 4, 18, 21, 22).
12. *O. santschii* var. *nigripes* SANTSCHI (35).
13. *O. santschii* var. *nitidior* SANTSCHI (37).
14. *O. saulcyi* EMERY (20, 6, 10, 11, 14, 21, 39, 40).
15. *O. saulcyi* var. *cabreræ* FOREL (26, 19, 21, 32).

Els mapes són prou clars, encara que escassos en dades. Cal assenyalar-hi diversos aspectes:

1. El coneixement és limitat: costums nocturns o crepusculars en alguns llocs i tímidesa extrema, unit a la petitesa de les societats (no arriben a 100 individus) poden explicar aquesta falta. Líbia i Egipte no s'han estudiat pràcticament gens.

2. Molts tàxons són coneguts del lloc d'origen tan sols i només han estat trobats una vegada. Descrits fa temps, de vegades amb deler de novetats, de fet responen a variacions no massa acusades, sobretot en coloració i reticulació. Fins i tot es veuen irregularitats nomenclaturals. Manquen més dades, que portarien amb seguretat a reduir el nombre de tàxons i a concretar l'àrea de distribució, bo i perfilant més les tendències que s'observen, sobretot a *Oxyopomyrmex*.

3. Cas d'Itàlia peninsular, on no hi ha cap dada. Es pot pensar que no s'ha buscat prou, però creiem que en realitat no n'hi ha. Hem de recordar que a Itàlia, el gran especialista europeu C. Emery, s'hi va passar més de 50 anys buscant formigues, i després altres han continuat: Menozzi, Consani i darrerament, d'una manera molt intensa, Baroni Urbani. L'equip de Pavan i Ronchetti s'ha dedicat al grup *Formica rufa* en relació a la protecció forestal.

Cap d'ells no ha trobat representants a la península italiana, però donat que sí que n'hi ha a Sicília és d'esperar que tard o d'hora passin a Calàbria, al sud d'Itàlia.

Una possible explicació de la seva manca a la península italiana la tindríem en el fet que les valls del Po i del Roine varen estar molt temps sota l'aigua (cap al miocè), aïllant el sud, més apte per a aquestes formigues que no pas el nord, de la resta, i evitant que hi arribessin les del sud de França.

4. Com explicació d'aquestes distribucions a *Goniomma* i *Oxyopomyrmex*, podem indicar:

a) Són gèneres d'origen oriental que han envaït la regió occidental. Això explicaria les dades de Jaffa, el Negev i Anatólia. La Península Ibèrica hauria estat envaïda a partir d'Àfrica. Com a inconvenient per admetre-ho tenim l'abundor de formes occidentals i la poca existència de *Goniomma* a la zona oriental.

b) Podria respondre a una disjunció de Keilhack. Devien poblar el centre europeu i en venir les glaciacions haurien anat cap al sud. Els Alps devien dividir les formes en orientals i occidentals.

c) Com a hipòtesi més probable, es pot considerar els dos gèneres d'origen recent, cap al pliocè, i situats a la mateixa zona que JEANNEL (1942) admet com a centre d'origen dels *Trechus* tirrenids: sud de la Península Ibèrica i zona del Riff. D'aquí